DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

17. juni 1999 *

I sag C-75/97,

Kongeriget Belgien ved advokaterne Gerwin van Gerven og Koen Coppenholle, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Freddy Brausch, 11, rue Goethe,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Gérard Rozet og Wouter Wils, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 97/239/EF af 4. december 1996 om støtte ydet af Belgien i henhold til Maribel bis/ter-ordningen (EFT 1997 L 95, s. 25),

har

* Processprog: nederlandsk.

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P.J.G. Kapteyn, og dommerne G. Hirsch (refererende dommer), G.F. Mancini, H. Ragnemalm og R. Schintgen,

generaladvokat: A. La Pergola

justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 17. september 1998,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 12. november 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 19. februar 1997 har Kongeriget Belgien i henhold til EF-traktatens artikel 173, stk. 1 (efter ændring nu artikel 230, stk. 1, EF), anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 97/239/EF af 4. december 1996 om støtte ydet af Belgien i henhold til Maribel bis/ter-ordningen (EFT 1997 L 95, s. 25, herefter »den anfægtede beslutning«).

Foranstaltningerne i henhold til Maribel bis/ter-ordningen

2 Den såkaldte »Maribel-ordning« blev i Belgien indført ved lov af 29. juni 1981 om de almindelige principper for lønmodtageres sociale sikring (*Moniteur belge* af 2.7.1981, s. 8575). I henhold til lovens artikel 35 har arbejdsgivere ret til en reduktion af socialsikringsbidraget for hver af de specialarbejdere, de beskæftiger.

3 Ved kongelig anordning af 12. februar 1993 (*Moniteur belge* af 9.3.1993, s. 4995) fik arbejdsgivere fra den 1. januar 1993 for specialarbejdere på bestemte betingelser ret til en reduktion af bidragene hvert kvartal og for hver arbejder på 2 825 BEF for hver af de første fem specialarbejdere og på 1 875 BEF for hver yderligere specialarbejder, såfremt arbejdsgiveren beskæftiger under tyve arbejdere, og på 1 875 BEF pr. ansat arbejder, såfremt arbejdsgiveren beskæftiger over tyve arbejdere.

4 Ved kongelig anordning af 14. juni 1993 (*Moniteur belge* af 7.7.1993, s. 16069), som indførte den såkaldte »Maribel bis-ordning«, blev der foretaget en ny ændring fra den 1. juli 1993. Reduktionen pr. kvartal og pr. arbejder blev forhøjet til 3 000 BEF for hver af de første fem specialarbejdere i virksomheder med mindre end tyve arbejdere. I øvrigt blev reduktionen på 1 875 BEF pr. kvartal og pr. arbejder opretholdt.

5 Når arbejdsgiveren hovedsagelig driver virksomhed i en af de sektorer, der er mest udsatte for international konkurrence, forhøjedes ved kongelig anordning af 14. juni 1993 reduktionen af bidragene pr. kvartal og pr. arbejder henholdsvis fra 3 000 BEF til 7 200 BEF og fra 1 875 BEF til 6 250 BEF (herefter »de forhøjede reduktioner«).

6 Den belgiske lovgiver har fastsat de pågældende erhvervssektorer under henvisning til afdeling 13-22 og 24-36 i Rådets forordning (EØF) nr. 3037/90 af 9. oktober 1990 om den statistiske nomenklatur for økonomiske aktiviteter i

De Europæiske Fællesskaber (EFT L 293, s. 1). Følgelig omfattes virksomheder inden for råstofudvinding undtagen energiråstoffer, den kemiske industri, metalforarbejdningsindustrien, fremstilling af finmekaniske og optiske instrumenter og andre forarbejdningssektorer af de forhøjede reduktioner.

7 Ved kongelig anordning af 22. februar 1994 (*Moniteur belge* af 18.3.1994, s. 6724), som indførte den såkaldte »Maribel ter-ordning«, blev der fra den 1. januar 1994 foretaget en forhøjelse af reduktionerne for de virksomheder, der er mest udsatte for international konkurrence, pr. kvartal og pr. arbejder til henholdsvis 9 300 BEF for de første fem specialarbejdere, og 8 437 BEF for hver yderligere specialarbejder i virksomheder med under tyve arbejdere, og 8 437 BEF for specialarbejdere i virksomheder med over tyve arbejdere i beskæftigelse.

8 Ved samme kongelige anordning blev Maribel ter-ordningen fra den 1. januar 1994 udvidet til at omfatte den internationale transportsektor under afdeling 60.242 i den nationale nomenklatur, hvilken nomenklatur er baseret på den statistiske nomenklatur i forordning nr. 3037/90, og til visse andre luftfarts- og skibstransportsektorer samt transportforbundne aktiviteter under afdelingerne 61.100, 61.200, 62.100, 62.200, 63.111 og 63.220 i samme nomenklatur fra den 1. april 1994.

9 Anvendelsesområdet for Maribel ter-ordningen er fra den 1. juli 1994 ved kongelig anordning af 21. juni 1994 (*Moniteur belge* af 28.6.1994, s. 17355) blevet yderligere udvidet til at omfatte gartneri, skovbrug og skovhugst.

10 De forhøjede reduktioner, der blev indrømmet i forbindelse med Maribel bis/ter-ordningen, finder kun anvendelse på specialarbejdere, som arbejder mindst 51 % af de maksimale arbejdstimer eller arbejdsdage, som er fastsat i den kollektive lønoverenskomst, de omfattes af.

Den anfægtede beslutning

11 Ved skrivelse af 17. august 1993 anmodede Kommissionen den belgiske regering om at tilstille den oplysninger vedrørende Maribel bis-ordningen. Denne anmodning efterfulgtes af en korrespondance, hvorefter Kommissionen den 9. juli 1996 meddelte Kongeriget Belgien, at den havde besluttet at indlede proceduren efter EF-traktatens artikel 93, stk. 2 (nu artikel 88, stk. 2, EF) (EFT C 227, s. 8, herefter »beslutningen af 9. juli 1996«). Ved udløbet af denne procedure vedtog Kommissionen den anfægtede beslutning.

12 Beslutningens artikel 1 bestemmer følgende: »Den forhøjede reduktion af socialsikringsbidragene for specialarbejdere, der efter Maribel bis/ter-ordningen indrømmes arbejdsgivere, der væsentligst har aktiviteter i en af de sektorer, der er mest udsatte for international konkurrence, udgør en ulovlig statsstøtte, da den ikke på forhånd er blevet anmeldt til Kommissionen som foreskrevet i EF-traktatens artikel 93, stk. 3. Støtten er endvidere uforenelig med fællesmarkedet efter bestemmelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 1, og den kan ikke falde ind under nogen af undtagelserne i artikel 92, stk. 2 og 3.«

13 Artikel 2 bestemmer: »Belgien træffer de nødvendige foranstaltninger for uden ophør at bringe de i artikel 1 nævnte forhøjede reduktioner af socialsikringsbidragene til ophør og sikre, at de pågældende virksomheder tilbagebetaler den ulovligt udbetalte støtte. Tilbagebetalingen skal ske i overensstemmelse med de i belgisk ret gældende procedurer og bestemmelser...«

14 Med hensyn til den kvartalsmæssige reduktion af socialsikringsbidraget pr. arbejdstager angiver Kommissionen i afsnit I i beslutningens grunde, at den støtte, der ydes til virksomheder, som er mest udsatte for international konkurrence, og som udgør forskellen mellem basisreduktionen og den forhøjede reduktion, årligt beløber sig til 26 248 BEF pr. specialarbejder. Hvad derimod angår de virksomheder i denne gruppe, som har under tyve ansatte, angiver Kommis-

sionen, at den kvartalsvise reduktion for hver af de første fem medarbejdere må anses for en støtte, der falder ind under de minimis-reglerne, og derfor ikke er omfattet af traktatens artikel 92 (efter ændring nu artikel 87 EF).

Kongeriget Belgiens anbringender

15 Den belgiske regering har fremført fem anbringender til støtte for sin annullationspåstand. Med de tre første anbringender har den belgiske regering bestridt, at den anfægtede beslutning er begrundet, under henvisning til, først, at Maribel bis/ter-ordningen er en generel økonomisk-politisk foranstaltning og ikke en støtte, dernæst, at ordningen ikke påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne, og endelig, at såfremt ordningen anses for statsstøtte som omhandlet i traktatens artikel 92, stk. 1, må den være omfattet af undtagelsen i traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), og erklæres for forenelig med fællesmarkedet. Den belgiske regering har med de to sidste anbringender anfægtet forpligtelsen til at tilbagesøge de sparede socialsikringsbeløb som værende støtte i henhold til Maribel bis/ter-ordningen, under henvisning til, at en eventuel tilbagesøgning er uforholdsmæssig og desuden vil være praktisk umulig.

Karakteren af Maribel bis/ter-ordningen

16 Den belgiske regering har med sit første anbringende bestridt, at den anfægtede beslutning er begrundet under henvisning til, at de indrømmede forhøjede reduktioner i henhold til Maribel bis/ter-ordningen udgør generelle økonomisk-politiske foranstaltninger, som ikke omfattes af traktatens artikel 92, stk. 1, og ikke er støtte efter denne bestemmelse. I forbindelse med dette anbringende har den belgiske regering bl.a. gennemgået de generelle kriterier, som gør det muligt at sondre mellem statsstøtteforanstaltninger og generelle økonomisk-politiske foranstaltninger, den eventuelle begrundelse for den pågældende ordning og de budgetmæssige vanskeligheder, som nu begrænser ordningens anvendelsesområde.

17 Den belgiske regering har bl.a. under henvisning til den stillingtagen, som Kommissionen har indtaget offentligt, navnlig i Kommissionens *XXIV. Beretning om Konkurrencepolitikken — 1994* og dens Meddelelse 97/C 1/05 om kontrol med statsstøtte og nedbringelse af arbejdskraftsomkostninger (EFT 1997 C 1, s. 10, herefter »meddelelsen af 1997«), anført, at skønt der ikke i Domstolens praksis foreligger klare kriterier for sondring mellem disse to begreber, finder traktatens artikel 92 ikke anvendelse på de generelle foranstaltninger, der anvendes på alle virksomheder i medlemsstaterne, når disse foranstaltninger beror på objektive hensyn, ikke indebærer forskelsbehandling og ikke er baseret på et skøn. Med »alle virksomheder« må der i henhold til den belgiske regering forstås virksomheder, som befinder sig i en objektivt identisk situation. Den belgiske regering har tilføjet, at i henhold til meddelelsen af 1997 udgør foranstaltninger for visse grupper af arbejdstagere ikke som sådan statsstøtte, når de finder systematisk anvendelse og ikke indebærer forskelsbehandling.

18 Kommissionen har anført, at man ud fra lovgivningens almindelige ordning, som finder anvendelse på alle virksomheder, må undersøge, om undtagelserne herfra, som tilgodeser en mere eller mindre omfattende kategori af virksomheder, er en del af den almindelige ordnings art og indretning. Kommissionen anfører, at begrundelsen for foranstaltninger om reduktionen af socialbidragene i Maribel bis/ter-ordningen må søges i den almindelige belgiske sociale ordnings art og indretning og ikke i Maribel-ordningens særlige mål.

19 Den belgiske regering har her anført, at Maribel bis/ter-ordningen er en generel foranstaltning, som er baseret på et økonomisk-politisk valg, som består i at fremme jobskabelsen i den del af industrien, som beskæftiger hovedparten af lavtlønnede specialarbejdere, hvilket skyldes deres lave kvalifikationsniveau. Dette formål begrunder, at de forhøjede reduktioner kun gælder for virksomheder i fremstillingsindustrien og i visse dele af den internationale transportsektor, idet afskedigelser og omstruktureringer især rammer disse erhvervssektorer. Den belgiske regering har anført, at endog på disse områder består der kun ret til forhøjede reduktioner for specialarbejdere, som arbejder mindst 51 % af det maksimalt tilladte antal arbejdstimer eller arbejdsdage.

20 Den belgiske regering har erkendt, at henvisningen til virksomheder, der er mest udsatte for international konkurrence, med henblik på at fastsætte anvendelsesområdet for Maribel bis/ter-ordningen, er lidet heldig, men har understreget, at denne henvisning ikke hører til de relevante forhold, der er taget i betragtning med henblik på at begrænse ordningen til visse sektorer.

21 Med hensyn til de sektorer, som ikke er omfattet af Maribel bis/ter-ordningen, har den belgiske regering anført, at disse sektorer er servicesektoren og bygge- og anlægssektoren, og at disse sektorer er udelukket på grund af objektive forhold, nemlig at den manuelle arbejdskraft inden for servicesektoren øges stærkt, og at den manuelle arbejdskraft inden for bygge- og anlægssektoren er undergivet særlige socialsikrings- og skattemæssige ordninger.

22 Den belgiske regering har endelig anført, at Maribel-ordningen er en del af en politik om generel reduktion af sociale bidrag. Den belgiske regering har forklaret, at de budgetmæssige begrænsninger, som foreligger, har medført, at den må gå skridtvis frem, således at Maribel bis/ter-ordningen, som er en indledende fase, endnu ikke har kunnet udvides til alle erhvervssektorer. En sådan foreløbig begrænsning, som beror på budgetmæssige hensyn, indebærer ikke, at ordningen taber sin karakter af en generel økonomisk-politisk foranstaltning, når ordningen allerede har tilstrækkelig generel karakter. De forhøjede reduktioner, som indrømmes i forbindelse med Maribel bis/ter-ordningen, tilgodeser et så stort antal virksomheder, at reduktionerne må anses for tilstrækkeligt generelle til ikke at være omfattet af begrebet statsstøtte og derfor heller ikke af EF-traktatens artikel 92, stk. 1.

Den selektive karakter af de forhøjede reduktioner

23 Indledningsvis bemærkes, at efter traktatens artikel 92, stk. 1, er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet, i det

omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne. Støtte anses bl.a. for at foreligge ved indgreb, der under forskellige former letter de byrder, som normalt belaster en virksomheds budget, og derved, uden at være tilskud i ordets egentlige forstand, er af samme art og har tilsvarende virkninger (dom af 1.12.1998, sag C-200/97, Ecotrade, Sml. I, s. 7907, præmis 34).

24 Den belgiske regering har ikke bestridt, at Maribel bis/ter-ordningen, som Kommissionen har anført under punkt IV i den anfægtede beslutnings grunde, indrømmer visse virksomheder en forhøjet reduktion af sociale sikringsbidrag, og således fritager disse for en del af deres omkostninger og giver dem økonomiske fordele, der forbedrer deres konkurrenceevne.

25 Den omstændighed, at sådanne statslige indgreb har et socialt formål, kan ikke uden videre medføre, at de falder uden for begrebet statsstøtte i traktatens artikel 92 (dom af 26.9.1996, sag C-241/94, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 4551, præmis 21, og af 29.4.1999, sag C-342/96, Spanien mod Kommissionen, Sml. I, s. 2459, præmis 23). I henhold til traktatens artikel 92, stk. 1, sondres der ikke under hensyn til grundene til eller til hensigten med de statslige interventioner, men bestemmelsen definerer disse i kraft af deres virkninger (dom af 29.2.1996, sag C-56/93, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 723, præmis 79, og af 26.9.1996, Frankrig mod Kommissionen, præmis 20).

26 I henhold til fast retspraksis må det undersøges, om de forhøjede reduktioner i Maribel bis/ter-ordningen indebærer fordele alene for visse virksomheder eller visse erhvervssektorer og derfor opfylder betingelsen om specificitet, der er et af begrebet statsstøttes kendetegn, nemlig den selektive karakter af de pågældende foranstaltninger (jf. herved dom af 26.9.1996, Frankrig mod Kommissionen, præmis 24, og Ecotrade-dommen, præmis 40).

27 Som den belgiske regering med føje anførte under retsmødet, kan det ikke hævdes, at de anfægtede foranstaltninger udgør statsstøtte, fordi de nationale kompetente myndigheder skulle råde over et skøn ved anvendelsen af en forhøjet reduktion af socialsikringsbidraget (jf. dom af 26.9.1996, Frankrig mod Kommissionen, præmis 23). I denne sag er betingelserne for tildeling af de pågældende forhøjede reduktioner fastsat af den belgiske lovgiver i de nævnte kongelige anordninger, og de hjemler navnlig ikke de kompetente myndigheder noget skøn med hensyn til valget af de berettigede virksomheder eller erhvervssektorer.

28 Det står desuden fast, hvilket såvel den belgiske regering som Kommissionen har erkendt, at det forhold, at de anfægtede foranstaltninger kun gælder for specialarbejdere, og desuden kun for dem, hvis arbejdstid overstiger et vist antal timer, ikke er tilstrækkeligt til at fastslå, at der er tale om en støtte som omhandlet i traktatens artikel 92.

29 Det bemærkes imidlertid, således som den belgiske regering har erkendt, at de forhøjede reduktioner udelukkende indrømmes virksomheder i visse sektorer i forarbejdningsindustrien, som fastsat i artikel 1 i kongelig anordning af 14. juni 1993 under henvisning til den statistiske nomenklatur i forordning nr. 3037/90, og i de sektorer, der er angivet i artikel 2 og 3 i kongelig anordning af 22. februar 1994 og i artikel 1 i kongelig anordning af 21. juni 1994.

30 Den belgiske regering har erkendt, at herved er virksomheder i andre sektorer, som også er karakteriseret ved manuel arbejdskraft, udelukket fra tildeling af de forhøjede reduktioner. Disse virksomheder er dels virksomheder i sektorer i forarbejdningsindustrien, som ikke er omfattet af de kongelige anordninger, og dels virksomheder inden for servicesektoren og bygge- og anlægssektoren.

31 Kommissionen har med hensyn til udelukkelsen af disse sektorer, der ligesom dem, der er omfattet af Maribel bis/ter-ordningen, beskæftiger manuel arbejdskraft, med føje i afsnit V i den anfægtede beslutnings grunde fastslået, at

begrænsningen af tildeling af de forhøjede reduktioner til visse erhvervssektorer betyder, at der er tale om selektive reduktionsforanstaltninger, således at de opfylder betingelsen om specificitet.

De forhøjede reduktioners undtagelseskarakter

32 Hverken den omstændighed, at ordningen omfatter et stort antal virksomheder, eller at disse virksomheder hører til i forskelligartede og store erhvervssektorer, gør det muligt at fastslå, at Maribel bis/ter-ordningen, som påstået af den belgiske regering, udgør en generel økonomisk-politisk foranstaltning.

33 I henhold til Domstolens praksis kan støtte i form af et støtteprogram nemlig dels omfatte en hel økonomisk sektor og alligevel henhøre under traktatens artikel 92, stk. 1 (jf. dom af 14.10.1987, sag 248/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 4013, præmis 18), og dels må en foranstaltning, som delvis skal fritage virksomhederne inden for en særlig industrisektor for de pekuniære byrder, som følger af en normal anvendelse af det almindelige sociale forsorgssystem, uden at denne fritagelse berettiges ved dette systems karakter eller forvaltning, anses for støtte (dom af 2.7.1974, sag 173/73, Italien mod Kommissionen, Sml. s. 709, præmis 33).

34 Følgelig må en foranstaltning, som skal fremme jobskabelsen ved for visse virksomheders vedkommende at reducere størrelsen af de sociale bidrag, anses for statsstøtte, når den ikke er begrundet i karakteren eller opbygningen af det almindelige sociale forsorgssystem.

35 I denne sag har den almindelige sociale sikringsordning, der er indført ved lov af 29. juni 1981, i henhold til lovens artikel 3 til formål at »erstatte eller supplere arbejdstagernes erhvervsindtægter med henblik på at sikre dem mod følgerne af visse arbejdsrisici, visse familiesituationer og levevilkår og sociale risici«. Det

fremgår af lovens artikel 22, at de sociale sikringsbidrag, som er udtryk for arbejdstagers og arbejdsgivers solidaritet, hører til den sociale sikrings midler og derfor skal bidrage til gennemførelsen af det tilsigtede mål.

36 En forhøjet reduktion af socialsikringsbidrag, som udelukkende vedrører en begrænset gruppe arbejdsgivere på grundlag af deres tilhørsforhold til bestemte erhvervssektorer, fritager ganske vist de pågældende virksomheder for visse sociale byrder, men kan ikke umiddelbart anses for at udgøre en undtagelse i forhold til karakteren og opbygningen af den almindelige sociale sikringsordning.

37 Medlemsstaterne bevarer i øvrigt på fællesskabsrettens nuværende stadium deres kompetence til at udforme deres sociale sikringsordninger (jf. dom af 26.3.1996, sag C-238/94, García m.fl., Sml. I, s. 1673, præmis 15). Medlemsstaterne kan derfor forfølge beskæftigelsespolitiske mål som dem, Kongeriget Belgien har henvist til, og hvortil bl.a. hører opretholdelsen af et højt beskæftigelsesniveau for manuel arbejdskraft og opretholdelsen af en industrisektor med henblik på at skabe ligevægt i den belgiske økonomi. Vedrørende udgifter i forbindelse med social sikring har Kommissionen selv anmodet medlemsstaterne om at nedsætte arbejdskraftsudgifterne, hvilket bl.a. fremgår af punkt 1 i dens meddelelse af 1997 samt af »Retningslinjer for beskæftigelsesstøtte«, offentliggjort i 1995 af Kommissionen (EFT C 334, s. 4, herefter »retningslinjerne«).

38 Derimod må det understreges, at de forhøjede reduktioner, som de belgiske myndigheder har gennemført med henblik på at nå dette mål, har den ene umiddelbare virkning, at der ydes en økonomisk fordel alene til de støttemodtagende virksomheder, idet disse fritages for en del af de omkostninger vedrørende den sociale sikring, som de ellers måtte bære. Dette gælder så meget mere for gartneri- og skovbrugssektoren, i hvilke sektorer anvendelsen af Maribel bis/ter-ordningen ikke under nogen omstændigheder kan begrundes i beskæftigelsespolitiske mål, hvilket den belgiske regering har erkendt.

39 Maribel bis/ter-ordningen, som forfølger en beskæftigelsespolitik med midler, der alene giver de pågældende virksomheder, som henhører under bestemte erhvervssektorer, en direkte fordel med hensyn til deres konkurrencemæssige stilling, er således ikke begrundet i karakteren og opbygningen af den i Belgien gældende sociale sikringsordning.

Budgetmæssige begrænsninger

40 Den belgiske regerings forklaringer, hvorefter Maribel bis/ter-ordningen er en generel økonomisk-politisk foranstaltning, hvis tilsigtede udvidelse til alle erhvervssektorer kun kan ske gradvis på grund af de budgetmæssige begrænsninger, kan ikke tages til følge.

41 Selv når en medlemsstat meddeler, at den har til hensigt senere at underlægge hele statens erhvervsliv foranstaltninger, som den i begyndelsen begrænser til visse erhvervssektorer, og således gøre foranstaltningerne generelle, kan en sådan hensigt ikke indebære, at anvendelsen af traktatens artikel 92, stk. 1, udelukkes, eftersom disse foranstaltninger, i overensstemmelse med Domstolens praksis som anført i præmis 25, må bedømmes udelukkende ud fra deres virkninger.

42 Den modsatte løsning, hvorefter der ved bedømmelsen af, om en foranstaltning udgør ulovlig støtte, skulle tages hensyn til medlemsstatens hensigt om at gøre foranstaltningen generel, ville føre til, at fællesskabsretten berøves sin effektivitet på området for statsstøtte. Den pågældende medlemsstat ville da kunne unddrage sig fællesskabsbestemmelserne alene ved en erklæring om, at den har til hensigt i fremtiden at gøre den anfægtede foranstaltning generel.

43 Det samme gælder, når den pågældende medlemsstat kan henvise til forhold, der kan udgøre det første skridt mod en generalisering af den undersøgte foranstaltning. Udvidelsen af Maribel bis/ter-ordningen til virksomheder i gartneri- og skovbrugssektoren kan derfor ikke på nogen måde ændre den vurdering, der er anlagt vedrørende argumentet om den belgiske regerings hensigt.

44 Det fremgår af det anførte, at den belgiske regerings klagepunkt, hvorefter Kommissionen med urette fastslog, at Maribel bis/ter-ordningen udgør en støtte som omhandlet i traktatens artikel 92, ikke kan tages til følge. Den belgiske regerings første anbringende kan derfor ikke tiltrædes.

Maribel bis/ter-ordningens påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne

45 Den belgiske regering har med sit andet anbringende anført, at såfremt Maribel bis/ter-ordningen anses for støtte som omhandlet i traktatens artikel 92, påvirker ordningen ikke samhandelen inden for Fællesskabet.

46 Den belgiske regering har tilføjet, at den anfægtede beslutning ikke er tilstrækkelig begrundet, bl.a. fordi den ikke nærmere angiver virkningen af de anfægtede foranstaltninger på samhandelen mellem medlemsstaterne, og derfor tilsidesætter begrundelsespligten i EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF).

47 Med hensyn til Maribel bis/ter-ordningens påvirkning af samhandelen inden for Fællesskabet bemærkes, at det fremgår af Domstolens praksis, at når en økonomisk støtte, som ydes af en stat, styrker en virksomheds stilling i forhold til andre virksomheder, som den konkurrerer med i samhandelen inden for Fællesskabet, må det antages, at denne samhandel påvirkes af støtten, selv om den støttede virksomhed ikke selv deltager i udførslerne. Når en medlemsstat yder

støtte til en virksomhed, kan den indenlandske produktion derved blive opretholdt eller forøget med den konsekvens, at chancerne for de virksomheder, der er etableret i de øvrige medlemsstater, for at eksportere deres produkter til denne medlemsstats marked herved bliver formindskede (dom af 14.9.1994, forenede sager C-278/92, C-279/92 og C-280/92, Spanien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4103, præmis 40).

48 I forbindelse med et støtteprogram kan Kommissionen indskrænke sig til at undersøge programmets nærmere indhold med henblik på at vurdere, om programmet sikrer en væsentlig fordel for støttemodtagerne i forhold til deres konkurrenter og har en sådan karakter, at det hovedsagelig tilgodeser virksomheder, der deltager i samhandelen mellem medlemsstaterne (dommen i sagen Tyskland mod Kommissionen, præmis 18). Såfremt en støtte ikke er blevet anmeldt, er det i øvrigt ikke nødvendigt, at begrundelsen til den anfægtede beslutning indeholder en ajourført vurdering vedrørende virkningen af de indførte støtteforanstaltninger på konkurrencen og samhandelen mellem medlemsstaterne (dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 307, præmis 33).

49 I henhold til denne retspraksis og modsat det af den belgiske regering anførte, er det ikke nødvendigt i denne sag, at de støttede virksomheder efter Maribel bis/ter-ordningen driver eksportaktiviteter. Virksomhederne kan endog alene drive forretning på lokalt niveau.

50 I henhold til selve formuleringen af artikel 1 i kongelig anordning af 14. juni 1993, som der henvises til i afsnit V i den anfægtede beslutnings grunde, er den forhøjede reduktion forbeholdt de virksomheder, »der væsentligst har aktiviteter i en sektor, der er mest udsat for international konkurrence«. I den anfægtede beslutnings afsnit IV fastslås, at den forhøjede reduktion »først og fremmest har til formål at nedbringe omkostningerne for virksomheder, der enten eksporterer eller konkurrerer med importerede varer fra udenlandske virksomheder, dvs. væsentligst fra andre medlemsstater«. Denne konstatering støttes af en »erklæring om en global beskæftigelsesplan« fra den belgiske regering, som efter oplysningerne i samme afsnit IV blev fremsendt til Kommissionen den 27. december 1993, og hvori regeringen bl.a. fremhævede en forringet eksport-

situation for at begrunde den forhøjede reduktion af de sociale sikringsbidrag. Den belgiske regering har ikke bestridt, at denne erklæring foreligger.

51 Samhandelen inden for Fællesskabet kan derfor påvirkes af den pågældende ordning, for så vidt som denne som sektorstøtte forbedrer de pågældende virksomheders konkurrencestilling såvel på det belgiske marked som på eksportmarkedet i forhold til virksomheder i de øvrige medlemsstater, idet virksomhederne fritages for en del af deres omkostninger vedrørende den sociale sikring. Det må derfor fastslås, at Maribel bis/ter-ordningen påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne og kan fordreje eller true med at fordreje konkurrencen.

52 I henhold til Domstolens praksis som angivet ovenfor i præmis 47 og 48 kan det i øvrigt ikke under disse omstændigheder foreholdes Kommissionen, at dens begrundelse er utilstrækkelig i forhold til kravene i traktatens artikel 190.

53 På grundlag af det anførte kan den belgiske regerings andet anbringende om Maribel bis/ter-ordningens manglende påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne og om en tilsidesættelse af begrundelsespligten ikke tiltrædes.

Maribel bis/ter-ordningens forenelighed med fællesmarkedet

54 Den belgiske regering har med sit tredje anbringende anført, at såfremt Maribel bis/ter-ordningen anses for en støtte, der kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, må ordningen erklæres for forenelig med fællesmarkedet i henhold til traktatens artikel 92, stk. 3, litra c). Den belgiske regering har bl.a. foreholdt Kommissionen, at den hverken i den anfægtede beslutning eller i retsforhandlingerne ved Domstolen har erkendt, at denne ordning havde karakter af støtte til jobskabelse.

55 I henhold til fast retspraksis har Kommissionen ved anvendelsen af traktatens artikel 92, stk. 3, et vidt skøn, bl.a. hvad angår de økonomiske og sociale faktorer, der kommer i betragtning på fællesskabsplan (dom af 21.3.1991, sag C-303/88, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 1433, præmis 34).

56 Kommissionen har med hensyn til udøvelsen af sit skøn bl.a. i punkt 13 i retningslinjerne og i punkt 1 i meddelelsen af 1997 anført, at den normalt har været velvilligt indstillet over for støtte, som skal fremme jobskabelse.

57 Det fremgår af afsnit IV i den anfægtede beslutnings grunde, at Kommissionen i denne sag imidlertid hovedsagelig har afslået at anvende undtagelsen i traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), med den begrundelse, at den forhøjede reduktion ydes uden nogen form for social eller økonomisk modydelse fra de pågældende virksomheders side og heller ikke fører til jobskabelse i små og mellemstore virksomheder eller ansættelse af visse kategorier af arbejdstagere, der har særlig vanskeligt ved at komme ind på — eller tilbage til — arbejdsmarkedet. Følgelig yder den støtte, der indførtes ved Maribel bis/ter-ordningen, overhovedet ingen garanti for, at formålet om jobskabelse kan opnås.

58 Det bemærkes, at den belgiske regering under disse betingelser ikke har godtgjort, at Kommissionen har overskredet grænserne for sit skøn ved at fastslå, at Maribel bis/ter-ordningen ikke opfyldte betingelserne for en undtagelse i henhold til traktatens artikel 92, stk. 3, litra c).

59 Da afslaget på anvendelse af traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), ikke er forbundet med et åbenbart urigtigt skøn, kan den belgiske regerings tredje anbringende heller ikke tiltrædes.

Spørgsmålet, om forpligtelsen til at tilbagesøge støtten er uforholdsmæssig

60 Den belgiske regering har med sit fjerde anbringende bestridt det påbud, som Kommissionen rettede til den om at tilbagesøge de støttebeløb, som er blevet ydet i form af de forhøjede reduktioner af socialsikringsbidragene, under henvisning til, at en sådan tilbagesøgning er uforholdsmæssig. Den belgiske regering har til støtte for dette anbringende anført tre argumenter.

61 Den belgiske regering — som erkender, at Kommissionen råder over et vidt skøn ved afgørelsen af, om en ulovlig støtte skal tilbagebetales — har først anført, at denne foranstaltning er en sanktion, der er for streng i forhold til den begåede tilsidesættelse, under hensyn til den uklarhed, der ifølge den belgiske regering forelå med hensyn til begrebet generelle foranstaltninger og deres afgrænsning i forhold til støttebegrebet.

62 Den belgiske regering har dernæst anført, at under hensyn til samarbejdsforpligtelsen i EF-traktatens artikel 5 (nu artikel 10 EF) var Kommissionen forpligtet til at begrænse det tab, som fulgte af dens konstatering af, at Maribel bis/ter-ordningen var ulovlig, hvorfor den burde have anvendt mindre indgribende midler. Kommissionen burde bl.a. have pålagt den belgiske regering at suspendere den støtte, der ikke var blevet anmeldt, mens Kommissionen undersøgte støttens forenelighed med traktatens bestemmelser om statsstøtte.

63 Den belgiske regering har endelig foreholdt Kommissionen, at denne ikke har givet præcise oplysninger med hensyn til dens hensigt om at kræve tilbagebetaling af de beløb, der er ydet i henhold til Maribel bis/ter-ordningen. Da Kommissionen ikke klart har udtalt sig herom under undersøgelsesperioden, har den tilsidesat retten til kontradiktion og retssikkerhedsprincippet.

Kommissionens beføjelse til at kræve tilbagesøgning

64 Indledningsvis bemærkes, at ophævelsen af en ulovlig støtte ved tilbagesøgning er den logiske følge af, at støtten er fundet ulovlig (dom af 21.3.1990, sag C-142/87, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 959, præmis 66), og at en medlemsstats forpligtelse til at afskaffe en støtte, som Kommissionen har fundet uforenelig med fællesmarkedet, har til formål at genoprette den oprindelige situation (dom af 4.4.1995, sag C-350/93, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 699, præmis 21). Den belgiske regering har i øvrigt erkendt, at dette er formålet med tilbagebetaling af ulovligt ydet støtte.

65 Ved denne tilbagebetaling mister støttemodtageren den fordel, der var opnået på markedet i forhold til konkurrenterne, og situationen fra tiden før ydelsen af støtte genoprettes (dom af 4.4.1995, Kommissionen mod Italien, præmis 22). Da tilbagebetalingen alene har til formål at genoprette den tidligere retsstilling, kan den principielt ikke anses for en sanktion.

66 Det fremgår også af dette formål med tilbagebetalingen, at Kommissionen normalt ikke, bortset fra usædvanlige omstændigheder, kan undlade at udøve den skønsbeføjelse, som tilkommer den efter Domstolens praksis (dom af 24.2.1987, sag 310/85, Deufil mod Kommissionen, Sml. s. 901, præmis 24), når Kommissionen anmoder medlemsstaten om at tilbagesøge den ulovligt ydede støtte, eftersom Kommissionen alene herved genopretter den oprindelige situation.

67 Den belgiske regering har henvist til to særtilfælde, hvori Kommissionen fandt at måtte afstå fra at kræve tilbagebetaling, men der foreligger i denne sag ingen usædvanlige omstændigheder, som kan begrunde en sådan løsning. Den belgiske regering har i øvrigt heller ikke selv fremført noget forhold, der kan begrunde en sådan løsning, men har alene anført, at tilbagebetalingskravet er uforholdsmæssigt.

Misforholdet mellem tilsidesættelsen og forpligtelsen til tilbagesøgning

68 Med hensyn til det påståede misforhold mellem forpligtelsen til at tilbagesøge støtten i forhold til den tilsidesættelse, som foreholdes Kongeriget Belgien, bemærkes først, at efter Domstolens praksis kan tilbagesøgning af en ulovlig udbetalt statsstøtte for herved at genoprette den oprindelige situation principielt ikke betragtes som en foranstaltning, der ikke står i rimeligt forhold til formålene med traktatens bestemmelser om statsstøtte (dom af 21.3.1990, Belgien mod Kommissionen, præmis 66, og af 14.9.1994, Spanien mod Kommissionen, præmis 75).

69 Den usikkerhed, som ifølge den belgiske regering foreligger med hensyn til begrebet generelle foranstaltninger og følgelig rækkevidden af anvendelsesområdet for Fællesskabets bestemmelser om statsstøtte, kan ikke ændre denne vurdering og gøre tilbagesøgningskravet urimeligt.

70 Den belgiske regering har selv anført, at Kommissionen ved skrivelse af 17. august 1993 havde anmodet om oplysninger vedrørende Maribel bis/ter-ordningen kort tid efter ordningens ikrafttrædelse. Det står klart, at den belgiske regering ikke kunne have været uvidende om, at Kommissionen havde til hensigt at efterprøve, om denne ordning udgjorde en ulovlig støtte. I øvrigt indeholder den skrivelse, som det belgiske socialministerium den 15. september 1993 tilsendte Belgiens Faste Repræsentation ved Fællesskaberne til imødekommelse af Kommissionens anmodning, en henvisning til begrebet »støtte til eksportvirksomheder«.

71 Usikkerheden med hensyn til begrebet generelle foranstaltninger kunne derfor ikke hindre den belgiske regering i, allerede ved undersøgelsens indledning, at erkende, at Maribel bis/ter-ordningen kunne udgøre statsstøtte som omhandlet i

traktatens artikel 92. Følgelig kunne regeringen ud fra Domstolens praksis, efter at det allerede i sagen Deufil mod Kommissionen var blevet anerkendt, at Kommissionen har beføjelse til at pålægge nationale myndigheder at anordne tilbagebetaling af udbetalte beløb, og under hensyn til den af Kommissionen efter denne dom fulgte praksis, ikke være uvidende om den risiko, der bestod for, at Kommissionen ville pålægge den at tilbagesøge de beløb, der var ydet i forbindelse med Maribel bis/ter-ordningen.

72 Med hensyn til Kommissionens praksis bemærkes, at det er ubestridt og står fast, at Kommissionen allerede inden indførelsen af Maribel bis/ter-ordningen normalt pålagde tilbagesøgning, når den fastslog, at en støtte var uforenelig med traktatens bestemmelser om statsstøtte (jf. herved dom af 13.7.1988, sag 102/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. s. 4067, præmis 9, af 14.2.1990, Frankrig mod Kommissionen, præmis 6, af 21.3.1990, Belgien mod Kommissionen, præmis 8, af 21.3.1991, Italien mod Kommissionen, præmis 2, og af 10.6.1993, sag C-183/91, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 3131, præmis 3).

Spørgsmålet om suspension af de forhøjede reduktioner i undersøgelsesperioden

73 Det bemærkes med hensyn til den belgiske regerings andet argument — som vedrører Kommissionens tilsidesættelse af en påstået forpligtelse til at anvende en mindre indgribende foranstaltning — at i henhold til Domstolens praksis kan Kommissionen, når den konstaterer, at en støtte er blevet indført eller ændret, uden at den har modtaget underretning herom, efter at have givet vedkommende medlemsstat lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger hertil, ved en midlertidig beslutning, indtil resultatet af undersøgelsen af støtteforanstaltningen foreligger, pålægge medlemsstaten straks at suspendere udbetalingen af støtten (dom af 14.2.1990, Frankrig mod Kommissionen, præmis 19, og af 21.3.1991, Italien mod Kommissionen, præmis 46).

74 Denne retspraksis indebærer imidlertid ikke, at Kommissionen er forpligtet til automatisk at pålægge den pågældende medlemsstat at ophøre med udbetaling af støtte, hvorom der ikke er sket underretning i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3 (Rettens dom af 18.9.1995, sag T-49/93, SIDE mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 83). Det modsatte ville indebære, at den juridiske forpligtelse, som påhviler medlemsstaten efter artikel 93, stk. 3, til ikke at gennemføre de påtænkte støtteforanstaltninger før Kommissionens endelige beslutning, var uden selvstændig betydning og indebære, at medlemsstaternes og Kommissionens rolle ombyttes.

75 Under alle omstændigheder ville et påbud om suspension i denne sag ikke have haft samme virkning som forpligtelsen til tilbagesøgning, for så vidt som en del af de forhøjede reduktioner allerede var blevet gennemført ved Kommissionens første anmodning om oplysning, uanset om denne blev fremsat den 17. august 1993, som angivet af den belgiske regering, eller den 4. februar 1994, som er den dato, Kommissionen har angivet i sin beslutning af 9. juli 1996 og i den anfægtede beslutning.

76 I øvrigt var Kommissionen, inden den pålagde den belgiske regering at suspendere Maribel bis/ter-ordningen, forpligtet til i henhold til Domstolens praksis at give Kongeriget Belgien mulighed for at udtale sig vedrørende en sådan foranstaltning (dom af 21.3.1991, Italien mod Kommissionen, præmis 46, og af 11.7.1996, sag C-39/94, SFEI m.fl., Sml. I, s. 3547, præmis 43), hvilket nødvendigvis ville have forsinket støttens suspension.

Manglen på oplysninger vedrørende Kommissionens hensigt

77 Med hensyn til den påståede manglende information om Kommissionens hensigt til i givet fald at pålægge tilbagesøgning af den retsstridige støtte, bemærkes, at

Kommissionen, hvilket er ubestridt, i sin første anmodning om oplysning, som ifølge den belgiske regering selv var dateret den 17. august 1993, fremsatte følgende advarsel: »Kommissionen henleder den belgiske regerings opmærksomhed på den skrivelse, den har tilsendt alle medlemsstaterne den 3. november 1983 vedrørende deres forpligtelser i henhold til EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, samt meddelelsen offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* C 318, s. 3, af 24. november 1983, som mindede om, at enhver ulovligt ydet støtte kan kræves tilbagebetalt.«

78 Det bemærkes også, at næstsidste afsnit i beslutningen af 9. juli 1996 igen henviste til skrivelsen af 3. november 1983 og til meddelelsen, der blev offentliggjort den 24. november 1983, og ligeledes til skrivelserne af 4. marts 1991, 22. februar og 30. maj 1995, som Kommissionen rettede til alle medlemsstaterne vedrørende ulovligt ydet støtte, og til Kommissionens meddelelse til medlemsstaterne vedrørende samme spørgsmål (EFT 1995 C 156, s. 5).

79 Kommissionen har således på ingen måde ladet det forstå, at den i givet fald ville afstå fra at kræve tilbagesøgning af de ydede beløb i forbindelse med Maribel bis/ter-ordningen. Den belgiske regering kunne derfor ikke være uvidende om, at der bestod risiko for en eventuel tilbagesøgning af den ulovlige støtte, og dens klagepunkter, som støttes på en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet og retten til kontradiktion, kan derfor ikke tages til følge.

Manglende begrundelse

80 Subsidiært har den belgiske regering foreholdt Kommissionen, at den ikke har begrundet sin beslutning om tilbagesøgning af støtten, hvorved Kommissionen har tilsidesat traktatens artikel 190.

81 Det fremgår af Domstolens praksis, at begrundelseskravet principielt skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressat kan have i begrundelsen (dom af 13.3.1985, forenede sager 296/82 og 318/82, Nederlandene og Leeuwarder Papierwarenfabriek mod Kommissionen, Sml. s. 809, præmis 19, og af 24.10.1996, forenede sager C-329/93, C-62/95 og C-63/95, Tyskland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5151, præmis 31).

82 Med hensyn til statsstøtte er Kommissionen, som har beføjelse til at pålægge de nationale myndigheder at tilbagesøge støtten, når den påtænkte støtte i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, allerede er blevet udbetalt, imidlertid ikke forpligtet til at anføre en særlig begrundelse for, at den har ret til at udøve denne beføjelse (dom af 14.9.1994, Spanien mod Kommissionen, præmis 78).

83 I denne sag indeholder den anfægtede beslutning ingen begrundelse for Kommissionens krav om tilbagesøgning af støtten. Selv om denne totalt manglende begrundelse, i sig selv eller i en anden sammenhæng, kan forekomme uacceptabel, henset til bl.a. de administrative vanskeligheder, som gennemførelsen af beslutningen medfører, og som beror på Maribel bis/ter-ordningens vide anvendelsesområde og dens komplicerede opbygning, bemærkes, at tilbagesøgningskravet ikke kommer overraskende, men er fremsat i en af den belgiske regering velbekendt sammenhæng og i forbindelse med en beslutning, som detaljeret angiver, hvorfor den pågældende støtte er uforenelig med fællesmarkedet. Derfor kan heller ikke dette klagepunkt fra den belgiske regering tiltrædes.

84 Det fremgår af det ovenfor anførte, at anbringendet om, at forpligtelsen til at tilbagesøge de udbetalte beløb er uforholdsmæssig, ikke er begrundet.

Umuligheden af at gennemføre forpligtelsen til tilbagesøgning af støtten

85 Den belgiske regering har under dette sidste anbringende anført, at det er den absolut umuligt at tilbagesøge de beløb, der er udbetalt i form af forhøjede reduktioner, navnlig på grund af Maribel bis/ter-ordningens vide anvendelsesområde og dens komplicerede opbygning. Den belgiske regering har anført, at den herved i over 2 000 virksomheder og kvartal for kvartal må gennemføre en kontrol med, hvor mange specialarbejdere der var ansat i de pågældende perioder. Endvidere er tilbagesøgning på forhånd udelukket for de virksomheders vedkommende, som i mellemtiden er gået konkurs.

86 Kommissionen, som har fremsat formalitetsindsigelse vedrørende dette anbringende, har med føje anført, at den påståede absolutte umulighed ikke kan gøre den anfægtede beslutning ugyldig, eftersom denne umulighed først foreligger ved beslutningens gennemførelse. Det fremgår nemlig af Domstolens praksis, at eventuelle vanskeligheder vedrørende fremgangsmåden eller af anden art, der vedrører gennemførelsen af den anfægtede beslutning, ikke påvirker dennes lovlighed (dom af 14.9.1994, Spanien mod Kommissionen, præmis 80). Derimod kan Kommissionen ikke ved en beslutning som den anfægtede, da beslutningen i så fald ville være ugyldig, pålægge en forpligtelse, hvis gennemførelse det allerede ved beslutningens vedtagelse var objektivt og absolut umuligt at realisere. Den belgiske regerings anbringende kan derfor kun tiltrædes, såfremt tilbagesøgningen objektivt aldrig kunne have været gennemført.

87 Det bemærkes endvidere, at efter udløbet af fristen for anlæggelse af et søgsmål med påstand om annullation af en beslutning fra Kommissionen, som pålægger en medlemsstat at tilbagesøge en ulovlig støtte, er indsigelsen om, at det er absolut umuligt at efterkomme et sådant pålæg, den eneste indsigelse, som den pågældende medlemsstat kan gøre gældende over for en af Kommissionen anlagt sag i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, andet afsnit (dom af 15.1.1986, sag 52/84, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 89, præmis 13 og 14, af 2.2.1989, sag 94/87, Kommissionen mod Tyskland, Sml. s. 175, præmis 8, dommen i sagen Kommissionen mod Grækenland, præmis 10, og dom af 29.1.1998, sag C-280/95, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 259, præmis 13).

88 En medlemsstat, der under gennemførelsen af en kommissionsbeslutning vedrørende statsstøtte, støder på uforudsete og uforudsigelige vanskeligheder eller får kendskab til følger, der ikke er forudset af Kommissionen, bør desuden forelægge Kommissionen disse problemer til vurdering med forslag om passende ændringer af den pågældende beslutning. I så fald skal Kommissionen og medlemsstaten i henhold til den regel, der pålægger medlemsstaterne og Fællesskabets institutioner en gensidig pligt til loyalt samarbejde, jf. navnlig traktatens artikel 5, samarbejde efter bedste evne med henblik på at overvinde vanskelighederne, idet traktatens bestemmelser fuldt ud skal overholdes, særlig bestemmelserne om støtte (dom af 4.4.1995, sag C-348/93, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 673, præmis 17). På dette grundlag må de af den belgiske regering fremsatte argumenter til støtte for dette klagepunkt bedømmes under hensyntagen til de grænser, som nærværende annullationssøgsmål er undergivet.

89 Den omstændighed, at visse virksomheder efter den anfægtede beslutnings vedtagelse er gået konkurs, kan ikke være til hinder for tilbagesøgning af støtten hos hovedparten af virksomhederne, der fortsætter deres aktiviteter. Dette argument er følgelig irrelevant (jf. herved dom af 14.9.1994, Kommissionen mod Spanien, præmis 80).

90 Vedrørende de administrative og praktiske vanskeligheder, som ubestridt vil opstå på grund af det store antal virksomheder, som er berørt, fremgår det af nævnte dom af 29. januar 1998, Kommissionen mod Italien, at dette ikke er en omstændighed, der kan føre til, at tilbagesøgningen betragtes som teknisk umulig at gennemføre. Selv om de af den belgiske regering fremhævede vanskeligheder ubestrideligt bestod på tidspunktet for det anfægtede pålæg, foreligger der intet bevis for, at det er absolut umuligt at gennemføre tilbagesøgningen, eller for, at denne absolutte umulighed allerede forelå på det tidspunkt, hvor Kommissionen traf den anfægtede beslutning. Ved under disse betingelser at fastslå, at tilbagesøgning er umulig, ophæver man fællesskabsrettens effektivitet på området for statsstøtte, hvilket ikke kan tillades.

91 Den belgiske regerings sidste anbringende om, at tilbagesøgning er umulig, kan derfor heller ikke tiltrædes.

92 Da ingen af den belgiske regerings argumenter er fundet begrundede, må Kommissionen herefter frifindes.

Sagens omkostninger

93 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Kongeriget Belgien tilpligtes at betale sagens omkostninger, og sidstnævnte har tabt sagen, bør det pålægges Kongeriget Belgien at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

1) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.

2) **Kongeriget Belgien betaler sagens omkostninger.**

Kapteyn Hirsch Mancini

Ragnemalm Schintgen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. juni 1999.

R. Grass

Justitssekretær

P.J.G. Kapteyn

Formand for Sjette Afdeling